

# ГЛАСНИК

## СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

ГОД. LXIX (нова серија)

БЕОГРАД, НОВЕМБАР 2023.

БРОЈ 47

*131 година СКЗ*

### ПОЗИВ РЕДОВНИМ ЧЛАНОВИМА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

Управни одбор Српске књижевне задруге, на Седници од 18. октобра 2023. године, донео је одлуку да се редовна 105. Скупштина Српске књижевне задруге одржи у уторак, 12. децембра 2023. године у Малој сали Задужбине Илије М. Коларца, на првом спрату, Студентски трг 5, с почетком у 13 часова.

За ову Скупштину СКЗ, Управни одбор предлаже следећи

#### Дневни ред

Конституисање Скупштине  
Извештај Управног одбора  
Извештај Надзорног одбора  
Извештај о издавачкој делатности  
Извештај Комисије за чланство

Секретар

*Проф. др Милан Алексић, с. р.*

Председник

*Проф. др Мило Ломћар, с. р.*

## САДРЖАЈ ОВОГ БРОЈА ГЛАСНИКА СКЗ

I Извештај Управног одбора о раду између 104. и 105. скупштине СКЗ	1
II Извештај Надзорног одбора о раду између 104. и 105. скупштине СКЗ	3
III Извештај о издавачкој делатности – издања у 2023. години	5
IV Награде издањима СКЗ	7
V Писмо члановима СКЗ за 2023/24. годину	8
VI Сећања: <i>Милован Данојлић (1937–2022)</i>	9
<i>Рајко Пећиров Нојо (1945–2022)</i>	11
<i>Петар Сарић (1937–2023)</i>	13
<i>Ранко Р. Раговић (1952–2023)</i>	14
VII Дикција СКЗ – <i>Нашаа Ласица</i>	15
VIII Летопис СКЗ 2022–2023.	16
IX Послови и дани СКЗ – избор фотографија 2022/2023.	19

Редовни чланови могу, у просторијама СКЗ, добити на увид завршни рачун за 2022. годину, као и записнике Управног и Надзорног одбора између две скупштине.

*Гласник Српске књижевне задруге* излази повремено, као материјал за годишњу Скупштину, и шаље се бесплатно активним члановима.

Одговара за СКЗ Милан Алексић.

Уредио Драган Лакићевић.

Штампа *Терција* – Бор

## I

**ИЗВЕШТАЈ УПРАВНОГ ОДБОРА  
О РАДУ СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ  
ОД ОКТОБРА 2022. ДО НОВЕМБРА 2023.**

Претходна, 104. Скупштина Српске књижевне задруге – редовна, изборна и свечана – одржана је 5. октобра 2022. године у Сали одељења уметности, Библиотеке града Београда.

Као што је у *Гласнику* број 46 (2022) предвиђено, после одржане изборне 104. Скупштине, Управни одбор се конституисао на седници од 17. октобра, тако што је изабрао председника проф. др Мила Ломпара, потпредседника проф. др Александра Поповића, и секретара проф. др Милана Алексића, као и новоизабране чланове УО: др Љиљану Вернер, проф. др Милоша Ковића, Чедомира Вишњића, проф. др Душка Певуљу, др Момчила Вуксановића и Миљана Баћовића. На истој седници изабрани су чланови одсека, комисија и уређивачких одбора. Комисија за Коло ради у саставу: Мило Ломпар, Милан Алексић, Дарко Танасковић, Душко Певуља, Радивоје Микић, Милош Ковић и Драган Лакићевић, председник Комисије.

У периоду од претходне до ове Скупштине, Управни одбор радио је у следећем саставу: проф. др Мило Ломпар – председник, проф. др Александар Поповић – потпредседник, проф. др Милан Алексић – секретар, др Душко Бабић – управник, Драган Лакићевић, књижевник – главни уредник, затим академик Матија Бећковић, проф. др Дарко Танасковић, Милија Михаиловић, др Славољуб Лукић, Емир Кустурица, Миљан Баћовић, др Љиљана Вернер, проф. др Миладин Шеварлић, проф. др Радивоје Микић, проф. др Милош Ковић, проф. др Душко Певуља, др Драган Хамовић, Живорад Николић, др Момчило Вуксановић, Чедомир Вишњић.

Надзорни одбор радио је у саставу: Рада Стојановић – председник, Јован Чанак, Богољуб Алексић, Микан Тадић и Нина Новићевић.

Између две Скупштине, Управни одбор СКЗ одржао је осам седница, од којих су три биле електронске (обележене звездицом): 17. октобра 2022, 17. новембра, 13. децембра\*, 3. јануара 2023, 10. фебруара\*, 29. марта, 5. априла\*, 18. октобра.

Надзорни одбор одржао је четири седнице: 17. октобра 2022, 31. јануара 2023, 29. марта и 18. октобра 2023.

Седнице на којима се, на почетку календарске године, разматрају и усвајају извештаји

Централне пописне комисије и Завршног рачуна одржавале су се заједно са Надзорним одбором. И први и други документи усвојени су после извештаја управника, Надзорног одбора и дискусије чланова Управног одбора.

Усвајањем и штампањем Записника са претходних седница бележи се мала историја рада Српске књижевне задруге – моћи ће да послужи будућим истраживачима да дође до битних сазнања и података о пословању и активностима СКЗ.

Управни одбор има праксу да разматра извештај о пословању СКЗ у првих осам месеци, као припрему за главни годишњи Завршни рачун о пословању СКЗ. Тако је било у октобру 2022. и у октобру 2023. године.

Управни одбор разматрао је и друга питања из свог делокруга рада, бавећи се питањима запослених, пословањем, укупним местом СКЗ у друштву и култури нашег времена.

На седници од 29. марта усвојен је и Пословник о раду Управног одбора Српске књижевне задруге, као и измена Правилника о раду Српске књижевне задруге, допуњеног Анексом.

После јубиларне године и јубиларног Кола, СКЗ се окренула редовним пословима у 115. редовном Колу.

У 115. Колу налази се седам наслова – из старе и савремене српске књижевности, из историје уметности и науке. Основно мерило били су високи домети књижевне и научне израде, праћене стручним предговорима, објашњењима и напоменама. Посебно треба истаћи студије академика Александра Ломе – о коренима српске и словенске усмене епике, као и прво појављивање *Сабраних дела* српског средњовековног писца Данила Трећег (Бањског) на савременом језику и уз потпуну научну обраду, тумачења и илустрације гђице др Ксеније Миловановић. У серији књига о великим српским уметницима појавила се и збирка критика, огледа и студија о Сретену Стојановићу (после Мирослављевог јеванђеља, Шумановића, Лубарде и Надежде Петровић). О изабраним песмама Милована Данојлића и поемама Матије Бећковића, по позиву, сложено и опширно, писали су Душко Бабић и Радивоје Микић.

Од осталих издања (помињу се у одељку „Извештај о издавачкој делатности“) истичу се два

налова из колекције „Књижевна мисао“ – синтеза *Српска поезија и чулни свети* некадашњег потпредседника СКЗ, пок. проф. Ђорђија Вуковића на 1.000 страна и књижевно-теоријске студије *Текстомахија* руског научника Игора П. Смирнова.

Запажена је и ове године проширена сарадња са Центром за српске студије из Бањалуке. Ове године објављен је и низ књига у едицијама „Атлас“, „Мала библиотека“, „Посебна издања“.

Захваљујући средствима које је СКЗ наменски добила од председника Републике Србије, Управни одбор разматрао је и покретање два већа научно-истраживачка и издавачка пројекта: *Историја српског народа у Југославији (1918–1999)* и *Српска књижевност за децу у 30 књига*. Први пројекат започет је седницама и консултацијама ауторских и уредничких тимова и уговорима са ауторима првог тома/периода, а други пројекат је започет формирањем уређивачког одбора, ауторског тима и издавањем првих 6 књига. Наредних дванаест књига предвиђено је за 2024. годину.

Захваљујући поменутиим средствима, Управни одбор је прихватио предлог управника и главног уредника о делимичном реновирању Задругиних просторија, пре свега замени прозора у Сали изложеној буци са главне улице. У оквиру средстава којима се располагало, извршене су замене стакала на прозорима, обрађени паркет, извршено кречење, замена једног дела намештаја и др. Због тих радова, били су делимично успорени, измештени и неколико дана обустављени радови у самој Задрузи. Управни одбор био је уредно обавештаван о радовима и њиховим трошковима, као и о плановима јавних набавки.

Управни одбор разматрао је проблеме и предлоге чланских улога. Одлучено је да основни годишњи члански улог буде 1.500 динара, увећани годишњи члански улог (претплата на Коло) за физичка лица 5.200 динара, а за правна лица 6.500 динара.

На седници од 18. октобра 2023. године Управни одбор донео је одлуку о расписивању конкурса за (реизбор) управника и за избор (новог) главног уредника, јер досадашњи главни уредник одлази у пензију.

23. новембра 2022. године у Поатјеу, Француска, преминуо је дугогодишњи аутор, пријатељ, председник СКЗ од 2013. до 2022. године, академик Милован Данојлић. Такође, преминули су угледни аутори СКЗ: Рајко Петров Ного, Петар Сарић, Ранко Р. Радовић и други пријатељи и сарадници. Управни одбор СКЗ схвата губитке на српској књижевној сцени и прихвата начине да се, у оквиру могућности, обележава присуство преминулих аутора и часника у трајању ове установе.

Током претходног периода СКЗ интензивно ради на јавној промоцији својих издања, тема и аутора. У том смислу било је много књижевних промоција (о томе подробније у одељку *Лешојис СКЗ 2023*). Упркос ограниченим могућностима за путовање и малом броју запослених, одржан је низ промоција у Новом Саду, Никшићу, Ваљеву, Суботици, Алексинцу, Бањалуци, Лозници...

Заједно са Ваљевском гимназијом, СКЗ истрајно подстиче стваралаштво младих песника – ученика средњих школа Србије, Црне Горе и Републике Српске на Омладинском конкурс *„Десанка Максимовић“*. Од десетак изабраних и позваних финалиста, сваке године, на рођендан велике песникиње, један се награђује штампањем збирке у *Десанкиној библиотеци*.

Министарство културе Републике Србије, на конкурс за капитална издања, подржало је суфинансирање шест издања СКЗ: Ђорђије Вуковић: *Српска поезија и чулни свети*, Александар Лома, *И на небу и на земљи*, Милован Данојлић, *Пројламсаји или увод у ћушање*, Стеван Раичковић: *11. том Сабраних дела – Фасцикле*, Сима Тројановић, *Традиција народа српског*, *Књига о Срећену Стојановићу*. Зачудо, нису подржана два изузетна наслова: Данило Трећи (Бањски), *Сабрана дела* и Игор П. Смирнов, *Текстомахија*. Та два наслова Задруга је реализовала својим средствима.

Као и у претходним периодима, Управни одбор СКЗ, на седницама и појединачно, и у овом периоду давао је корисне савете о пословању и сугестије о новим издањима, могућим покровитељима, донаторима, поготово о идејама за обавештавање о раду и издањима СКЗ.

Управни одбор изражава радост што су и у овом периоду издања и аутори СКЗ добила низ угледних књижевних награда и признања.

И кад је реч о односу СКЗ са медијима, готово се може поновити део извештаја из прошлогодишњег *Гласника*. Средства јавног информисања спорадично су обавештавала о активностима СКЗ, нарочито о издањима и ауторима. У томе су предњачиле *Вечерње новости* (Драган Богутовић и Бранислав Ђорђевић) и, знатно мање, *Полишика* (усамљена Марина Вулићевић). Радио-телевизија Србије пратила је овај рад систематичније него у претходном периоду. У томе су се посебно истакле уреднице и сараднице: Марија Миљевић, Сандра Милићевић, Наталија Синановић и Војка Пајкић. Према својим могућностима, пратила нас је и Радио-телевизија Републике Српске (Теодора Врањеш). На Радио Београду релативно често помињало се име Српске књижевне задруге (Соња Миловановић, Рајко Милошевић, Ранко Стојиловић).

*Управни одбор Српске књижевне задруге*

## II

**ИЗВЕШТАЈ НАДЗОРНОГ ОДБОРА  
О РАДУ ИЗМЕЂУ ДВЕ СКУПШТИНЕ (септембар 2022 – септембар 2023)**

**Анализа финансијског и материјалног пословања  
Српске књижевне задруге у периоду јануар – децембар 2022. године**

Пословање Српске књижевне задруге у 2022. години анализирано је на основу података презентовањих у прописаним обрасцима Биланс стања и Биланс

успеха на дан 31. 12. 2022. године, у којима су најзначајније позиције имовине, капитала, обавеза, прихода и расхода представљене у следећим износима:

**Имовина**

*у хиљадама динара*

	<b>31. 12. 2022.</b>	<b>31. 12. 2021.</b>
Грађевински објекти, опрема и друга стална имовина (неотписана вредност)	106.667	107.251
Залихе по цени коштања	68.050	67.771
Краткорочна потраживања и пласмани	1.062	639
Готовина, готовински еквиваленти и АВР	33.688	5.264
<b>Укупно имовина:</b>	<b>209.467</b>	<b>180.925</b>

**Обавезе и капитал**

*у хиљадама динара*

	<b>31. 12. 2022.</b>	<b>31. 12. 2021.</b>
Улози добротвора и други капитал СКЗ	157.888	157.888
Резерве	4.156	4.156
Нераспоређени добитак	13.582	12.973
Одложене пореске обавезе	405	445
Краткорочне обавезе	33.436	5.463
<b>Укупно обавезе и капитал:</b>	<b>209.467</b>	<b>180.925</b>

**Приходи**

*у хиљадама динара*

	<b>2022.</b>	<b>2021.</b>
Пословни приходи	27.149	25.851
Финансијски приходи	1	2
Остали приходи	395	2
Приходи од вредносног усклађивања имовине	–	–
<b>Укупно</b>	<b>27.545</b>	<b>25.855</b>

**Расходи**

*у хиљадама динара*

	<b>2022.</b>	<b>2021.</b>
Пословни расходи	26.817	25.204
Финансијски расходи	12	5
Остали расходи	61	67
Расходи обезвређења имовине	8	52
<b>Укупно</b>	<b>26.898</b>	<b>25.328</b>

Позитивна разлика између прихода (27.545 хиљада динара) и расхода (26.898 хиљада динара) у износу од 647 хиљада динара представља добитак СКЗ за период јануар – децембар 2022. године. Порески расход по основу пореза на добит износи 38 хиљада динара, тако да **нето добитак периода** износи 609 хиљада динара. Претходне године нето добитак је износио 394 хиљада динара, дакле добитак је повећан у односу на претходну годину за 215 хиљада динара.

### *Анализа рентабилности*

Будући да су пословни приходи (27.149 хиљада динара) већи од пословних расхода (26.817 хиљада динара) за 332 хиљаде динара, може се констатовати да је Задруга у 2022. години пословала рентабилно, односно на сваких 100 динара пословних прихода остварен је пословни добитак од 1,2 динара. У претходној години овај показатељ је био 2,5.

*Стопа нето добитка* (нето добитак/укупни приходи) износи 2,21%, што значи да на сваких 100 динара прихода Задрузи остаје 2,21 динара. За претходну годину стопа нето добитка износила је 1,52%.

*Принос на ујослени капитал* (нето добитак/капитал увећан за обавезе) износи 0,32% што значи да на сваких 100 динара ангажованог капитала СКЗ оствари 0,32 динара нето добитка. За претходну годину овај показатељ је имао вредност 0,24%, а његова повољна вредност била би она која је изнад стопе по којој се могу добити кредити на финансијском тржишту.

*Пореско оптерећење* које представља однос нето добитка и добитка пре опорезивања је 94,41%, што значи да на сваких 100 динара добитка после опорезивања Задрузи остаје 94,41 динара. У претходној години овај показатељ је износио 74,76%.

### *Показатељи финансијске ефикасности*

*Коефицијент економичности* (остварени приходи / извршени расходи) износи 1,02 што значи да је на уложених 100 динара остварен приход од 1,02 динара. У претходном периоду овај показатељ такође износио је 1,02.

*Учешће пословних прихода у укупном приходу* је 98,56%. У претходном периоду овај показатељ је износио 99,98%. Са друге стране, пословни расходи представљају 99,70% укупних расхода, што значи да је пословање било у складу са добрим домаћинским пословањем и да су расходи који немају карактер пословних расхода елиминисани, готово да не постоје. У претходном периоду овај показатељ је такође имао високу вредност и износио је 99,5%.

*Степен задужености* (укупне обавезе / укупна имовина) износи 16,16%, тако да Задруга 83,84% својих средстава финансира из сопствених извора. Претходне године степен задужености је износио 3,26%.

### *Ликвидности*

*Општи рачио ликвидности* (обртна средства / краткорочне обавезе) је 3,07 што значи да је сваки динар краткорочних обавеза покривен са 3,07 динара

обртних средстава. У претходној години овај показатељ је износио 13,48. Општи рачио ликвидности, и поред тога што има силазни тренд, указује на значајно учешће залиха у обртним средствима Задруге (пожељна мера за овај показатељ је 1,5 до 2).

*Ријорозни рачио ликвидности* (обртна средства умањена за залихе / краткорочне обавезе) износи 1,04 што упућује на то да су краткорочне обавезе покривене готовином и потраживањима. У претходној години овај показатељ је имао вредност 1,08. Пожељне мере за овај коефицијент су од 0,7 до 1, према томе у погледу могућности измиривања текућих обавеза Задругине предиспозиције су задовољавајуће.

У вези са финансијским извештајима презентованим за 2022. годину Надзорни одбор СКЗ констатује да су они састављени у складу са актуелном законском и професионалном регулативом. Приказани подаци у вези са пословањем СКЗ указују на обезбеђивање сталности пословања, уз значајне напоре и рестриктивни однос према расходима. Уважавајући чињенице да је СКЗ превасходно усмерена на очување културе српског народа, а не на остваривање профита, као и опште околности у вези са пословањем, затим присуство комерцијалних издања, финансијско пословање у 2022. години може се сматрати задовољавајућим, јер одражава сврсисходну употребу расположивих средстава, односно добро домаћинско пословање којим је омогућено остваривање основних циљева Задруге.

### **Пословање Српске књижевне задруге у првих осам месеци 2023. године**

На основу прелиминарних података о пословању у првих осам месеци 2023. године може да се закључи да су приходи повећани у односу на упоредни период претходне године за око 30%, расходи су повећани за око 38% што је у највећем делу одраз повећања трошкова производних услуга за око 80%, као и других пословних расхода, тако да је за првих осам месеци исказан негативан резултат у износу од 884 хиљаде динара. Имајући у виду да ће анализа пословања у 2023. години бити допуњена подацима за последњи квартал у којем су, по правилу, захваљујући Сајму књига и повећаном интензитету продаје књига у децембру месецу, повећани приходи од продаје, оправдана су очекивања да ће Задруга окончати пословање у 2023. години уз позитиван резултат.

У погледу финансијског положаја, такође на бази прелиминарних података, може да се закључи да је износ готовине смањен у односу на почетак године, да је вредност опреме повећана 4 пута, затим да су потраживања повећана више од два пута у односу на почетак године, и да су обавезе из пословања повећане за преко 40%. Наведени подаци указују да је у првих осам месеци пословања у 2023. године настављен тренд домаћинског пословања и ако околности дозволе да се он настави, може се очекивати финансијски положај који ће омогућити Задрузи континуитет остваривања циљева од трајног значаја за српску културу.

## III

## ИЗВЕШТАЈ О ИЗДАВАЧКОЈ ДЕЛАТНОСТИ

**115. РЕДОВНО КОЛО (2023)**

Данило Трећи (Бањски)

САБРАНА ДЕЛА

Предговор и пренос на савремени језик  
Ксенија Миловановић

Сима Тројановић

ТРАДИЦИЈА НАРОДА СРПСКОГ

Избор и предговор Снежана Самарџија

Александар Лома

И НА НЕБУ И НА ЗЕМЉИ

Огледи о коренима српске и словенске усмене  
епике

КЊИГА О СРЕТЕНУ СТОЈАНОВИЋУ

Студије, критике, огледи  
Избор Драган Лакићевић

Милован Данојлић

ПРОПЛАМСАЈИ или увод у ћутање

Изабране песме 1990–2022

Предговор Душко Бабић

Ђуро Дамјановић

ГОЛИМЈЕСТО

Изабрани прозни текстови

Избор и предговор Душко Певуља

Матија Бећковић

ПОЕМЕ, друга књига

Предговор Радивоје Микић

**ПОНОВЉЕНА ИЗДАЊА КОЛА  
У ДИВОТ-ОПРЕМИ**

Емир Кустурица

ВИДИШ ЛИ ДА НЕ ВИДИМ

Треће издање

**КЊИЖЕВНА МИСАО 2023.**

Ђорђе Вуковић

СРПСКА ПОЕЗИЈА И ЧУЛНИ СВЕТ, студије

Приредили Александра Жежељ Коџић и Драган  
Лакићевић

Игор Павлович Смирнов

ТЕКСТОМАХИЈА

Како књижевност реагује на философију  
Превод Радмила Мечанин**АТЛАС 2023.**

Ранко Крстајић

ГОСПОДАР СРЕЋЕ, приче

Поговор Драган Лакићевић

Божидар Младеновић

НЕШТО ТРАЈНИЈЕ ОД ЖИВОТА

Приповетке

Данило Јокановић

МАЧ ДЕСПОТА СТЕФАНА, песме

Милош Кордић

ГРЛО У РЕБРИМА, песме

**МАЛА БИБЛИОТЕКА СКЗ 2023.**

Благоје Баковић

НИЈЕ ТО МОЈА ВОДА, песме

Поговор Ђорђе Нешић

Зоран Ђерић

АЗБУЧНА МОЛИТВА, песме

Поговор Лидија Мустеданагић

Владан Живаљевић

СИЗИФОВ МАНЕВАР, песме

Слободан Вуксановић  
ТАМО И ОВДЕ, песме  
Поговор Милка Андрић

### ПОСЕБНА ИЗДАЊА 2023.

#### Едиција Моме Капора

Матија Бећковић  
НАЂЕРТАНИЈЕ, спев

Борђо Сладоје  
РИБА ЗВАНА ГАОВИЦА, роман

### Посебна издања 2023.

Љубомир Симовић  
ЧИТАЊЕ СЛИКА, огледи о сликарима

Стеван Раичковић  
ЈЕДАН МОГУЋИ ЖИВОТ – ФАСЦИКЛЕ  
*Сабрана дела*, 11. том  
Приредио Мирослав Максимовић

Салих Селимовић  
ЗНАМЕНИТИ СРБИ  
ИСЛАМСКЕ ВЕРОИСПОВЕСТИ  
Историјска хрестоматија  
Поговор Дарко Танасковић

Вера Ваш  
ПОЕЗИЈА ПЕТРА ПАЈИЋА  
Студија

### Српски преглед

*Са Центром за српске студије Бањалука 2023.*

Мило Ломпар  
ОПРОШТАЈ СА ИНТЕЛЕКТУАЛЦЕМ, огледи

Душко Бабић  
ЗАВЕТИ И ПРЕИСПИТИВАЊА, огледи

Здравко Миовчић  
КЊИГА ЛИШЋА, песме

Ранко Поповић  
ОЧИТАВАЊЕ ДУШЕ  
Кратка приватна повијест читања

### Посебна издања за децу 2023.

Гроздана Олујић / Grozdana Olujić  
БАЈКЕ / FAIRY TALES  
двојезично

Радивоје Бојичић  
ШКОЛСКИ УРНЕБЕСНИК  
Хумор у разреду

М. Вукићевић – Р. Ристановић  
ИЛУСТРОВАНА ИСТОРИЈА СРБА ЗА ДЕЦУ  
Илустрације Дарко Гркинић

### СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦУ

#### Прво коло 2023.

Јован Јовановић Змај  
НАШ ЈЕ САДА ЦЕО СВЕТ  
Избор, пред., напомене Зорица Хаџић Радовић

Брана Цветковић  
БРАНИНЕ ИГРАРИЈЕ  
Избор, предговор, напомене Александар Пејчић

Иво Андрић  
ДЕЦА И ДРУГЕ ПРИПОВЕТКЕ  
Избор, предговор, напомене Милан Алексић

Александар Вучо  
МОЋ ЧИГРЕ  
Избор, предговор, напомене Страхиња Полић

Григор Витез  
СВИРАЛА ОД ВРБЕ  
Избор, предговор, напомене Душко Бабић

Љубивоје Ршумовић  
СВАКОЈАКИ РШУМИ  
Избор, предговор, напомене Зорана Опачић

### ДЕСАНКИНА БИБЛИОТЕКА

Са Ваљевском гимназијом

Миомир Милосавац  
ЗБОГОМ ШАМАНЕ  
(Награда омладинског конкурса)

*Кашалот књига СКЗ 2023.*



## IV

НАГРАДЕ ИЗДАЊИМА  
СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

Емир Кустурица  
ВИДИШ ЛИ ДА НЕ ВИДИМ  
Награда „Дејан Медаковић“  
Награда „Радован Бели Марковић“

Славица Гароња  
СЕЛЕНА  
Награда „Радован Бели Марковић“

Гојко Ђого  
ПУТ ЗА ХУМ  
Награда „Шпиро Матијевић“  
„Одзиви Филипу Вишњићу“

Драган Хамовић  
РОД ОРАХА  
Награда „Данко Поповић“  
Награда „Григорије Божовић“

Братислав Р. Милановић  
ПЛАВА МЕДУЗА  
„Јефимијин вез“  
Венац Лазе Костића

Ранко Крстајић  
ГОСПОДАР СРЕЂЕ  
Награда „Светозар Ђоровић“

Благоје Баковић  
НИЈЕ ТО МОЈА ВОДА  
Награда „Мирослав Антић“

Едиција  
СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦУ (1–6, 2023)  
Специјално признање Сајма књига у Београду, 2023.

## V

## ПИСМО ЧЛАНОВИМА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

Поштовани пријатељи,

Навршила се 131 година откако су наши претходници, у пролеће 1892. године, у згради Српске краљевске академије, потписали *Правила* – први акт о оснивању и раду Српске књижевне задруге. Већ тада се знало да ће то бити установа или институција, а не обично издавачко предузеће, као што је СКЗ и сада. Да и Ви то знате, већ сте толико година потврдили својим чланством и припадањем старој установи књиге и културе.

Ове године изашло је редовно Задругино Коло у 6 књига. *Седма (Поеме, друга књига М. Бећковића)* укључена је накнадно и добија се посебно. По традицији, редовно Коло чине дела старије и нове, српске и светске књижевности и науке. Ево њихових наслова:

Данило Трећи (Бањски)

САБРАНА ДЕЛА

Предговор и пренос на савремени језик

Ксенија Миловановић

Рецензент Томислав Јовановић

Сима Тројановић

ТРАДИЦИЈА НАРОДА СРПСКОГ

Избор и предговор Снежана Самарџија

Рецензент Бранко Златковић

Александар Лома

И НА НЕБУ И НА ЗЕМЉИ

Огледи о коренима српске и словенске усмене епике

Рецензент Љубинко Раденковић

КЊИГА О СРЕТЕНУ СТОЈАНОВИЋУ

Студије, критике, огледи

Избор Драган Лакићевић

Рецензент Иван Стевовић

Милован Данојлић

ПРОПЛАМСЈИ или увод у ћутање

Изабране песме 1990–2022

Предговор Душко Бабић

Рецензент Милица Кецојевић

Ђуро Дамјановић

ГОЛИМЈЕСТО

Изабрани прозни текстови

Избор и предговор Душко Певуља

Рецензент Братислав Милановић

*Седма књига*

Матија Бећковић

ПОЕМЕ, друга књига

Предговор Радивоје Микић

Рецензент Марко Паовица

И у другим едицијама појавио се добар број нових и занимљивих издања СКЗ. Можете их пронаћи на сајту СКЗ.

До краја 2023. године можете уплатити члански улог за 2023. годину и по повлашћеној цени добити 115. Коло. Био би то и допринос пословном резултату СКЗ на крају ове пословне године.

*Седма књига* 115. Кола (Матија Бећковић, *ПОЕМЕ, друга књига*), накнадно је укључена у 115. Коло. Она се добија посебно, с посебним попустом: чланови са мањим чланским улогом (1.500 дин) 30%, а чланови са увећаним чланским улогом (5.200) с попустом од 50%.

Уплатом чланског улога за 2024. годину омогућавате излазак новог Кола, тј. континуитет у раду СКЗ у 132. години постојања.

Годишњи члански улози остаће и у идућој години непромењени: за појединце (физичка лица) 5.200 динара – претплата на 6 књига 116. Кола.

За правна лица (школе, библиотеке, установе, предузећа) годишњи члански улог износи 6.200 динара и представља претплату за Коло 2022.

Тзв. мала чланарина износи годишње 1.500 динара и члану омогућава попуст од 30% на сва издања СКЗ.

Све врсте чланских улога омогућавају члану попуст од 30% на издања СКЗ, чланску књижицу СКЗ, позив на Скупштину, тј. *Гласник СКЗ*.

Молимо досадашње чланове да обнове своје чланство, ажурирају књижице и обавесте СКЗ о променама адресе, телефона или мејла. Због повезивања стажа у СКЗ, као и могућности гласања на Скупштини (Члан 26. *Правила СКЗ*) може се уплатити и члански улог за претходне године.

Позивамо чланове-претплатнике за 2023. годину да подигну своје књиге из 115. Кола пре него што се распродају.

Молимо Вас да помогнете у афирмацији и ширењу чланства СКЗ.

**Учланите једног свог пријатеља у СКЗ.**

Новембар 2023.

*Управа СКЗ*

## VI

## СЕЋАЊА

## ПЕСНИК ЦЕЛОГ ДАНА И ЦЕЛОГ ЖИВОТА

Милован Мића Данојлић (1937–2022), председник СКЗ 2013–2022



И његовим књигама могао би се поплочати пут од родних Иванаваца до Београда, као што се говорило да Ђопићева многобројна издања могу поплочати пут од родних Хашана до Београда. Написао је читаву библиотеку – ништа осредње.

Прву књигу поезије *Урођенички њсалми* објавио је као двадесетогодишњак. А само две године касније прву књигу поезије за децу *Како спавају шрамваји*. А сам је био између: ни дете ни још одрастао. И песник и прозаист, и преводилац и мислилац.

По књижевним мотивима и по песничком амбијенту, био је на граници: тамо и овде, баш као у његовој знаменитој песми „Ограда на крају Београда“: „Са ове стране ограде: град, / С оне: Србија и месец млад“.

Не само у поезији за децу, простори и пејзажи били су му махом приградски, урбани, но померени ка периферији. „На самом крају Београда / Уздиже се стара ограда.“

И као да се са обе стране те ограде огледао свет: који је памтио и из ког је читавог живота одлазио и онај који га је чекао, у који је све дубље залазио:

Са ове: трамвај и два киоска.  
С оне тишина, црна сеоска.

Лево: блистају Теразије.  
Десно: мрак све до Мале Азије.

Овде: ноћ, топла и кратка.  
Тамо: године без повратка...

Тако је и с његовим укупним животом, личним и књижевним: лети је био у Ивановцима, на оном брегу где је подигао цркву, одакле се виде Рудник и Равна гора, а зими у Поатјеу, у Француској, као да је целог живота био на школовању и писао домаће задатке у облику књига. С једне стране *Змијин свлак*, *Година њролази кроз авлију*, *Мука с речима*, *Добрислав* трчи кроз Југославију, а с друге Шекспир, Бодлер, Клодел, Бродски, Паунд, Јејтс – библиотека његових превода и прпева. Све што је видео и упамтио, Мића је „обрадио“ на свој књижевни начин – свестрано, танано, мудро. И у расправама и у прози и у поезији, био је писац који пре свега мисли, или у оном што пише – артикулише мисао. Други писци за децу су поучавали, васпитавали, засмејавали, играли, забављали... Данојлић је расправљао, мислио и сугерисао да се мисли.

## Институт језика

Опевао рађање шљива, мирис пегланих кошуља, „Како шета стари професор“, „Детињство Пепе Крсте“, „Како се родила људска мисао“, али и *Ослободиоце и издајнике*. Мале теме чинио великим и филозофским. Велики зналац језика, написао је књиге *Мука с речима* и *Учење језика* – било је то свестрано испитивање сопственог језика.

Био је писац радног стола, јединствен институт језика и феномена живота, истраживач морала, духа поднебља и доба. А све то на старинској писањој машини. Кад је последњи пут, поткрај овога лета, отишао из Србије у Француску и тамо примљен у болницу, одмах су му у собу донели писаћу машину *Олимпија*. За многе у болници била је то атракција: писац на справи из прошлог века, коју су и старији заборавили. Још ћирилица!

Неку врсту аутопортрета писца „вредног као мрав“ написао је у антологијској песми (за децу и одрасле, као и све што је писао) „Како живи пољски миш“.

На рубу шуме, у брвнари, преко целе године  
Пољски миш неуморно грицка старе новине.

Около, на сат хода, ниједне нема мачке:  
На миру, он гута упитнике, ускличнике и тачке (...)

Вести не чита, нити га занима шта има ново;  
Он једе, ред по ред, и гута, слово по слово.

Слике великих људи мрви малом вилицом,  
Мучи се с латиницом, бори се с ћирилицом.

„Слике великих људи“, из новина, ипак заврше „на рубу шуме“ – суди им мали миш! И док се около збива историја, тутњи епоха, кључа политика, он обделава своју њиву покрај оне ограда на крају града: „Хукне: њива се нарогуши, / И блесну старе звезде у души“.

Тако се враћамо и пољском мишу:

Ту спава, у хрпи новина, док ноћи, испод стреје  
Мећава луда дува, и снег у кланцу веје.

То ти је прави живот: у каквој старој појати  
Спавати и грицкати; грицкати и постојати.

Био је песник целог дана и целог живота.

Био је, повремено, и политички активан, писао реско, учествовао у обнављању више-страначког живота у Србији. Дошавши у Београд из Француске, одмах би питао: „Има ли каква петиција да се потпише?“... Али све то било је у сенци његових књижевних послова и мотива, па и кад су ови били ангажовани и танани

до питања: „Шта човек да ради у недељу / Кад воденице жито не мељу?“

### На старој писаћој машини

Данојлић је у књижевним облицима и формама исписао јединствену личну енциклопедију – о стварима великим и малим, добру и злу, о светским песницима и о домаћим аутсајдерима, о поетичким питањима – превођењу, писању поезије и писању писама, о свеукупном животу: лажи, поздрављању, касарнама, феријама на селу, зову земље, псовкама, свадбама... И све то у поезији, есејима, романима.

Кад се прешло на компјутере, Мића је и даље писма куцао на старој машини, ћирилицом, а његова супруга Сања та писма је скенирала и мејлом слала сарадницима и пријатељима. У Српској књижевној задрузи чува се низ таквих писама, као и рукопис Шекспирових сонета које је недавно препевао на свој виртуозни начин.

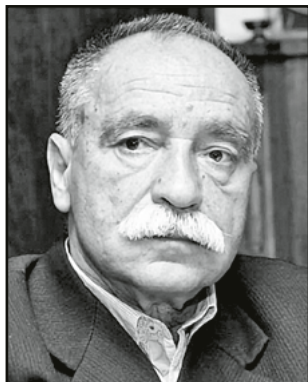
Уз превод Шекспирових *Сонета* написао је и реч о превођењу: „Као и сваки препев, и овај је, понегде, морао закинути оригинал, да би му, другде, понудио више или мање одговарајући награду. Остаје нада да је размера између онога што се зове изгубљено-у-преводу, и онога што је нађено-у-преводу, уравнотежена, да одштета покрива губитак. Сви великани светске књижевности су, истовремено, и српски писци, у мери у којој их разумемо и волимо, и колико им је у нашем језику добро.“ Биће да им је у Мићином препевима добро: наш песник је много дао светским песницима.

Кад је читао Данојлићеве препеве *Сонета*, Динко Давидов ми је рекао: „Као да их је Шекспир писао на српском.“

(одломак)

Д. Л.

## О ПРИЈАТЕЉУ, ЛАГАНО С ТУГОМ Рајко Петров Ного (1945–2022)



Ного је у суштини пјесник завичаја схваћеног на начин Исидоре Секулић која каже да је завичај тамо гдје вас познају до најситнијих појединости и знају ваше скривене жеље, па чак и то – шта вас боли. Ногов завичај је Горња Херцеговина, у њој село Борија, у њему кућа, односно она колиба крај пута, а окућница Вилон до, пустолина каквих по Херцеговина има на сваком кораку. Једва се може и замислити каква је имагинација сјећања помијешана са жудњом сирочета, каква евокативна снага била потребна да се од оне убоге колибе сагради дворач, чардак и на небу и на земљи, а заправо лирска задужбина умрлим родитељима које је дозивао пјесмом цијелога живота, живописујући њихове ликове. Као што је народни пјевач Љутицу Богдана даривао грозним виноградом коме нико не смије прићи и то горе гдје једва сазријевају глогиња и шипурак, тако ће и пјесник преобразити Вилон до у рајски врт у коме шуме јечам и калопер и чује се тиха тугованка онога који се сјећа и пати. Јечам је очев, јер је у крајњем случају хљеб насушни, док је калопер мајчин и потврђује вјеровање о мистичној вези између биља и женске душе. А патња је останула сину.

Ту у тој колиби, гдје је „ко поток текла срећа једна“, пјесник ће доживјети у првих десетак година чисту радост постојања, топлине и присутности, а потом и драматично, болно суочење са смрћу родитеља и гашењем дома, што ће трајно и дубоко обиљежити његов живот и поезију. Њега ће са братом Радованом смјестити у сироти-

ште, односно одвести у јаничаре, како је волио да каже, са чијим се рано испољеним талентом и памећу озбиљно рачунало. Али ће рачуне помрсити она *црна ирџа* која ће пјесника све чешће пресијецати, баш као и онога чувеног јаничара који ће, да би тај бол некако ублажио, саградити на Дрини ћуприју. Тако ће и наш пјесник још од прве књиге младалачког бунта, али и сунцокретне туге и самоће и метафизичке зимоморе, градити своју лирску грађевину готово ни од чега – од жудње, од патње, сјећања и привиђења.

Он ће, ипак, већ у *Безакоњу*, својој трећој књизи, пронаћи чврст темељ и тачку ослоња и то у сонету, том древном француско-италијанском пјесничком облику љубави и смрти. Испоставиће се да је управо сонет калуп Ногове осјећајности, да парафразирам Андрића, и срећно пронађени сакупљач и чувар његовог расутог животног терета, али и „човјеколиког хаоса“, који је завладао свијетом (...)

Ного је често истицао како му је жеља да укрсти сонет и десетерац па да од интензитета хартија прогори. Такви укрштаји су се, ако ћемо право, у његовим пјесмама увелико догађали. Притом не мислим само на формалне укрштаје, већ на оне дубинске, искуствене и суштинске. Јер десетерац је чувар и носилац нашег свеколиког историјског, културног и духовног, углавном трагичног искуства, као што на другој страни сонет није, како већ рекосмо тек звоњелица, већ древна форма „љубави и смрти“, слоновског памћења, тако рећи. На тим дубинским укрштајима и симболичким спрегама десетерачког и сонетног, односно епског и лирског искуства засноване су, чини се, најбоље Ногове пјесме. Ти укрштаји различитих, често супротстављених искуствених силница чине ову поезију емотивно интензивном, сугестивном, динамичном, а неријетко и драматичном.

У цјелокупном Ноговом опусу нећете наћи ниједан млак стих, који није написан из дубоког порива и са озбиљним стваралачким и егзистенцијалним разлогом. Има код овог пјесника стихова па и цијелих пјесама, који су се накнадно остваривали на неочекиван начин. Такав је рецимо стих из завршне пјесме у *Зимомори* гдје се

каже, помало претенциозно па чак и нарцисоидно – *Мој случај њошјаје случај целога свеиша*. И да видиш чуда – пјесников случај уистину постаје најприје случај српскога свијета, односно оних многобројних бескућника који се још нису скрасили нити дом свој нашли, ако не рачунамо турбоне избјегличке кампове (...)

Или рецимо чувени крај пјесме *Да се наше речи не размину* гдје се каже „Стих је што и платно Боланом Дојчину“. У тренутку кад је писан и дуго потом, то је био често цитиран аутопоетички, ефектан и памтљив исказ.

Али он ће се поткрај пјесниковог живота преобратити у егзистенцијалну драму у којој ће се његов аутор и дословно утезати платном стиха не само зато да се речи не размину већ и саме кости, баш као код оног епског и по свему изузетног јунака. *Смрћ је код куће у сонети*, каже пјесник, а Ранко Поповић вели да је то тако „зато што је сонет кућа у домовини речи“. Али и више од тога, јер ће у једном тренутку смрт искрасти из сонета и закорачити преко кућног прага, па ће се пјесник дуго са њом рвати и натпјевавати и написати одличну књигу *Сонети и смрћ* и увјерити се да ни из сонета она не пева баш тако лепо, како се чинило младом пјеснику. Оваквих стихова одложеног значења и накнадног обистињења има у овој поезији на претек. Овдје ипак није посриједи профетска, пророчка моћ којом пјесник располаже, већ је ријеч о тачности и дубини увида у вјечни поредак ствари, у тајне везе и замршаје који држе свијет, и подупиру поетску истину која се накнадно, често и драматично пројављује.

У *Лазаревој субоши*, у баладама, елегијама и тужбалицама васкрснуће уз косовског и оног витанијског Лазара и свијет наше разорене патријархалне културе чији је посљедњи чувар био Алекса Шантић. У том свијету је и она колиба крај пута гдје су се збили судбински важни догађаји и којој ће се пјесник непрестано враћа-

ти *по жеравицу речи*, а само су му ријечи и преостале као жива спона са онима које је завијао „покров снијега“. А снијег у овој поезији често пада у двострукој симболици – дјечије радости и смрти. Сунце и камен су најчешћи симболи пјесника Хумнине, а код Нога су то управо снијег и шума као зачарани митски простор, као склониште сирочету од метафизичке студи и терора историје.

У *Недреманом оку* преовлађују пјесме у којима се преламају земаљске и небеске прилике виђене пјесниковим очима и оним свевидећим недреманим оком. У лирском спјеву *Не шикај у ме* пјесник распјевава једва читљиве епитафе са наших средњовјековних стећака настојећи да пронађе дубље лирске споне са давним, затуреним и од других присвајаним сегментима српске културне историје. Осим високе поетске вриједности, ова књига има и изузетан културолошки значај, јер је увјерљиво чак документовано разгрнула наслаге нашег самозаборава.

И овдје ваља поновити да скоро нико у српској поезији није тако увјерљиво и сугестивно личну судбину преплео са косовском судбином српског народа и кључним симболима националне културе и духовности, што га је сачувало рђаве митологизације сопствене биографије, и завичајем, заправо *домовином речи*, учинило свеколики простор гдје се српски говори и пише и чује светосавска литургија. А нарочито Косово, одакле смо сви, како је често понављао.

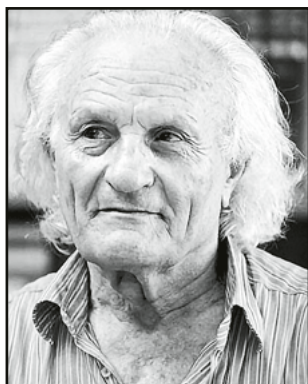
И тако из Виловога дола, из угашеног дома, тако рећи ниоткуда, одакле сам и сам – преко сиротишта и интерната, кроз звјерињаке, и безакоња, вазда на мети оних који кубуре са карактером, идентитетом и талентом, Рајко Петров Ного стигао је до самих врхова српске поезије, што представља истински духовни и стваралачки подвиг.

(одломак)

Ђорђо Сладоје

## САРИЋЕВО КОСОВО И СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА

Петар Сарић (1937–2023)



Петар Сарић – човек са два завичаја: Црном Гором и Косовом и Метохијом, и трећим, створеним, а личнијим и истинитијим, у који је сместио оба: свет своје књижевности. Рођен у Бањанима, 11. јула 1937. године, школовао се у Требињу, Херцеговом, Никшићу, Билећи, Скопљу; као гимназијски професор радио је у Призрену и Ораховцу; као уредник часописа *Стремљења*, листа *Јединство* и издавачке куће „Григорије Божовић“ у Приштини. Иако су га историјске неприлике и ратне страхоте 1999. године насилно одвојиле од центра културе и рада, нису га одвојиле од свог духовног завичаја – Косова и Метохије. А у њему је нашао и све оно што је као дете понео са собом и на чему је изградио свет својих романа. Наставио је да ствара на Брезовици, у Штрпцу и да на кућном прагу, с врха Љуботена, „одакле се најбоље види све“, чува језик, српску књижевну традицију и, изнад свега, доказује како је и живот у страху такође живот, тамо где се „са сумњом рано устаје и касно одлази на починак“, са муком и надом које верују „да ће једнога дана ућукати једна другу“.

Са том надом, ишчекујући слободу, учио је да народ који има Косово и Метохију мора да се враћа и повинује својој слози, „да стално вежба сложу вештину опстанка“, да осваја чак и оно по чему га други препознају, јер је у томе заматак митске снаге којој ниједна физичка сила не може да науди. Размере своје снаге мерио

је бројем написаних речи, које су за њега биле „скупе“, јер су биле ретке и драгоцене. И оне које стижу и оне које записује. И у сваку је стао један удисај косовског неба и велико чекање слободе. Писао је предано, посвећенички, скоро искушенички, верујући у моћ књижевности, у Реч која ће спојити садашње и будуће време, ропство и слободу.

Зато је своје романе одувек објављивао тамо где се слободно мисли: највише у Просвети, Српској књижевној задрузи и БИЗГ-у. Од осам својих романа (*Дечак из Ластиве*, *Сушра стиже Господар*, *Дечак из Ластиве*, *Пејруша и Милуша*, *Страх од светлости*, *Сара*, *Мишрова Америка и Клобук*), три је објавио у Српској књижевној задрузи: *Пејруша и Милуша* (1990), затим свој, по оценама критичара, најбољи роман *Сара* (Коло 100, књ. 664, 2008); поновљено издање у дивот опреми 2009. године. За овај роман који је „друго име за поделе и мржње“, Сарић је добио награду „Меша Селимовић“ 2009. Лик Саре, „у којој су сабране све његове љубави“, њено физичко и духовно лице, које „једно без другог не би могли да постоје“, остао је да светли и опомиње на вечни усуд неслоге, мржње и деоба које су корен сваког зла. У Српској књижевној задрузи Сарић је објавио и своју једину драму *Сушра стиже Господар* (1995), али и роман *Клобук* (2021), којим се враћа старом мотиву данак у крви.

До последњег дана верујући да човек (и писаном) Речју може да победи мржњу и зло, рат и деобе, овај велики српски књижевник са Косова и Метохије, радио је стрпљиво и предано и на националним интересима. „Косовске Србе краси стрпљење, које је исто што и мудрост“, писао је. „Историју Косова, без њих, немогуће је научити.“ Године 2015. Сарић објавио књигу отворених и затворених писама са Косова и Метохије *И времену се заштурио шрај*, у којима се обраћа културним и политичким делатницима и државницима који су могли да утичу на судбину српског народа у јужној српској покрајини. Његов глас се чуо далеко, даље од погледа с Љуботена. И даље одјекује у сваком од нас.

Марија Јефшмијевић Михајловић

## ПЕСНИЧКЕ РАЗДАЉИНЕ Ранко Р. Радовић (1952–2023)



Првих издања његових раних књига нема у библиотекама. Излазиле су углавном код привремених издавача, домова за културу, или штампарија у Никшићу, Бијелом Пољу и Пријепољу: *Мирис Тује*, *У Његрима Срца*, *Полноћ Ствари*, *Стих и Страх*, *Вучица*, *Књиџа Коју сам Прејисао*, *Самоуслуџа за Псе*.

Рођен је у Брези код Бијелог Поља. У Бијелом Пољу се школовао и запослио као новинар у фабричком листу Вунарског комбината. Био је и уредник зборника Клуба писаца „Текстилац“ – Секција писаца радника Црне горе, 1986, штампарија Милешево у Пријепољу.

Почетком деведесетих одлази у Канаду, где живи са породицом – породичним животом, а са тамошњим нашим песницима, уз српску цркву – песничким животом. Његово присуство у књижевном животу Срба у Канади, пре свега у Торонту и ближим градовима, унело је посебну динамику. Томе је допринела наклоност ондашњег епископа канадског, г. Георгија (Ђокића) око чијег се манастира Милтон окупљала српска културна и верска заједница.

Збирка *Христанишће*, о педесетој годишњици песниковог рођења, изашла је у издању Српске књижевне задруге и представља прекретницу у тематском и вредносном систему Ранка Радовића. Религиозне, љубавне и сатиричне теме доминирале су овом збирком, као и добрим делом књиге *Вајање свјетлости* (2003).

У то време, у прве две деценије овог века, Радовић успева да напоредо живи и делује на

три стране: Торонто, Црна Гора (Бар и Бијело Поље) и Београд. После збирки *Христанишће* и *Вајање свјетлости*, у којима има неколико Ранкових најбољих песама, наш песник се окреће песничким пројектима – сонету и сонетном венцу, са истраживањем лексичке грађе и мита у дубинама народног живота и језичких корена. Тако су настале његове најважније књиге: *Њежје* (с поговором Душка Бабића, 2007), *Страхор* (2011), *Евиности* (2011), *Срећиле* (2020), *Рв* (2022), *Вијенци сунца* (2022). Напоредо са издавањем нових збирки и нових издања ранијих књига, Радовић ради на организацији превођења својих књига на стране језике – руски, енглески, шпански, македонски и др. Добио је низ песничких признања – међународних награда, повеља и медаља, највише у Русији.

Љубавни и религиозни мотиви у главним поетским остварењима Ранка Радовића спојили су се у метафизичке „симболе и сигнале“, с тајнама, значењима и коренима у језичкој грађи, језичком регистру биља, специфичној музици и реторици песника. Све то долазило је до изражаја у његовим рецитаторским интерпретацијама, из којих се видело да иза снаге речи, рима и цезура зрачи дубљи и сложенији смисао.

Рецепцију готово да није имао: најозбиљнији текст са тумачењем његових песничких остварења дао је Душко Бабић у поговору изабраних сонета под насловом *Сонети сунца*, издање Српске књижевне задруге (2022).

Верујући у себе и општу књижевну правду, писао је и штампао. Помагао другима, био несебичан песник и друг и велики домаћин. Последњих годину дана писао је „дјело“ о којем није говорио, а од којег је највише очекивао. Оно је сада у заоставштини, после изненадног можданог удара 30. јула, у Бијелом Пољу, на традиционалном скупу Радовића из Доње Мораче, потомака старих јунака: кнеза Рашка и Мине војводе. Међу најугледнијим потомцима тих јунака, у свету вере и културе били су Митрополит Амфилохије, Момир Војводић и Ранко Радовић.

Одломак некролога у *Књижевним новинама*



## VII

## ДИКЦИЈА СКЗ

## Наташа Ласица



Промоције и свечаности Српске књижевне задруге прате интерпретације одабраних текстова из књига које се приказују. У томе учествују одабрани глумци – пријатељи СКЗ.

Остало је упамћено како је, осамдесетих година прошлог века, члан СКЗ и одан сарадник био глумац Петар Краљ. Глумац Павле Минчић поносио се чланском књижицом коју му је отац поклонио за полазак у школу пред сами почетак Другог светског рата.

Од оснивања трибине *Кафа у СКЗ* – четвртом у 11, ујесен 1994. године, за великим столом СКЗ стихове и одломке годинама су, из четвртка у четвртак, читали глумци: Злата Нуманагић, Јелена Иванишевић Мила, Срба Милин, Биљана Ђуровић и њени ученици: Јована Стевић, Јана

Саламадић, Алекса Радојловић, Никола Угриновић и други. Сви су они учествовали и на јавним трибинама СКЗ – у Коларчевој задужбини, Библиотеци града Београда, на гостовањима изван Београда.

Сви ови уметници, старији и млађи, сами су долазили у Задругину књижару, по примерак књиге са текстом обележеним за читање. Срба Милин је понекад увече звао уредника да га упита за неки нагласак или изговор речи.

Годину 2023. обележила је својом дикцијом и изванредним разумевањем и казивањем текста, нарочито поезије – млада глумица Наташа Ласица.

Наташа Ласица, рођена је у Београду 1999. године. Завршила Четврту гимназију. Дипломирани аудио-визуелни уметник у класи професорке Љиљане Благојевић. Ангажована у више представа Народног позоришта у Београду (*Године врана*, *Велика драма*, *Манон Леско*). Учествовала је на фестивалу „Дани Данила Лазовића“, водитељ на прошлогодишњем филмском фестивалу „Филмски сусрети“ у Нишу. Сада је студент четврте године глуме на Академији уметности, у класи Калине Ковачевић и Бојана Жировића.

Прозу, а поготово поезију Наташа Ласица не *луми*, већ чита-казује у складу са интонацијом и интерпункцијом књижевног текста. Поезија је лепша кад се лепше казује.

Аутори и сарадници СКЗ одушевљени су Наташеним казивањем стихова. Матија Бећковић недавно је честитао младој глумици на казивању његове поеме *Парусија за Веру Павладољску*.

## VIII

ЛЕТОПИС СКЗ  
СЕПТЕМБАР 2022 – НОВЕМБАР 2023.

- СКЗ, 15. септембар 2022 – представљање новог броја часописа *Нова Зора* (75, јесен, 2022) – Учесници: Милош Ковачевић, Михаило Шћепановић, Радивоје Бојичић, Ранко Крстајић, Братислав Милановић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 23. септембар – представљање књиге: Миливој Анђелковић, СРПСКИ САФАРИ. Учесници: Аутор, Душан Стојковић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 29. септембар – представљање књиге: Слободан Антонић, МОЋ И ПОСЛУШНОСТ. Учесници: Аутор, Милан Брдар, Маринко Лолић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 20. октобар – представљање књиге: Матија Бећковић, НАЈНАЈНИЈА. Учесници: Аутор, Радивоје Микић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 10. новембар – представљање књига: Ненад Николић, БРАНКО РОМАНТИЧАРСКИ ПЕСНИК и Бранко Радичевић, ПЕСМЕ – изабрао и приредио Ненад Николић. Учесници: Аутор Николић, Радивоје Микић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 1. децембар – представљање књиге: Владан Живаљевић, КОЛЕВКА. Учесници: Аутор, Радивоје Микић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 8. децембар – представљање новог допуњеног издања књиге: Миладин Ђулафић, ПРОЂЕ ПАМЕТ КО ТРЕШЊЕ. Учесници: Аутор, Радивоје Бојичић, Зоран Радисављевић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 15. децембар – Округли сто о делу Весне Капор, НЕБО, ТАКО ДУБОКО. Учесници: Ауторка и позвани тумачи: Душко Бабић, Милан Алексић, Саша Кнежевић, Жељка Пржуљ, Марија Јефтимијевић Михајловић, Мина Ђурић, Милош Ковачевић, Ана Гвозденовић, Јелена Марићевић Балаћ, Јана Алексић, Илијана Чутура, Сања Мацура, Марко Паовица, Даница Андрејевић, Александар Дунђерин, Светлана Шеатовић. Модератор Драган Лакићевић.
- СКЗ, 22. децембар – комеморација Миловану Данојлићу, писцу и некадашњем председнику СКЗ. Учесници: Матија Бећковић, Мило Ломпар, Радивоје Микић, глумица Јана Саламадић.
- ЗАДУЖБИНА ИЛИЈЕ М. КОЛАРЦА, 22. децембар – представљање *Сабраних дела* Гроздане Олујић у 14 књига. Учесници: Александар Лешић, Драган Лакићевић, Зорана Опачић, Радивоје Микић, Страхиња Полић, глумица Анамарија Серда.
- БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА, 2. фебруар 2023 – представљање књиге: Братислав Милановић, ПЛАВА МЕДУЗА. Учесници: Аутор, Радивоје Микић и Марија Јефтимијевић Михајловић.
- СКЗ, 16. фебруар 2023 – представљање књиге: Марко Паовица, СА ПЕСНИЦИМА. Учесници: Аутор, Радивоје Микић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 23. фебруар 2023 – представљање књиге: Славица Гароња, СЕЛЕНА ИЛИ ПРИЧЕ ИЗ ЗЕЛЕНЕ КУТИЈЕ. Учесници: Ауторка, Марија Јефтимијевић Михајловић, глумица Анамарија Серда.
- СКЗ, 2. март – представљање књиге: ПЛАВЕ ОЧИ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ, зборник о Колу СКЗ. Учесници: Милица Кецојевић, Милош Ковачевић, Душко Бабић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 9. март, у 11 часова – представљање књиге: Мирослав Цера Михајловић, ДРУГА ПАМЕТ. Учесници: Аутор, Мило Ломпар, глумица Наташа Ласица.
- КУЛТУРНИ ЦЕНТАР НОВОГ САДА – увече. Учесници: Аутор, Радивоје Микић, Часлав Ђорђевић
- СКЗ, 16. март – гостујуће представљање књиге: Мирко Магарашевић, СВЕДОЦИ СТАРОГ БЕОГРАДА. Учесници: Аутор и Стефан Драгићевић.

- СКЗ, 17. март – дружење са ученицима и наставницима Основне школе „Јован Јовановић Змај“. Разговор са ученицима Драган Лакићевић.
- СКЗ, 23. март – представљање књиге: Иван В. Лапић, ПИСМО. Учесници: Светлана Шеатовић, Дуња Ранчић, Драган Лакићевић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 30. март – представљање књиге: Дејан Вукићевић, БИБЛИОГРАФИЈА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ 2003–2022. Учесници: Гордана Билас, Јован Пејчић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 6. април – представљање књиге: Жарко Петковић, КРАТКА ИСТОРИЈА АНТИЧКОГ СВЕТА. Учесници: Аутор, Јелена Фемић Касапис, глумица Наташа Ласица.
- СРПСКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР „СВЕТИ САВА“ – СУБОТИЦА (увече) – Књижевни портрет Душка Бабића. Учесници: Аутор, Маја Стокин, Драган Лакићевић. Домаћин Миле Тасић.
- СКЗ, 13. април – представљање књиге: Гордана Билас, ЗАШТИЂЕНА МЕСТА. Учесници: Ауторка, Јана Алексић, Милан Радоичић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 20. април – представљање књиге: Данило Јокановић, МАЧ ДЕСПОТА СТЕФАНА. Учесници: Аутор, Марија Јефтимијевић Михајловић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 27. април – представљање књиге: Ранко Р. Радовић, ВИЈЕНЦИ СУНЦА. Учесници: Аутор и Душко Бабић.
- СКЗ, 6. мај, ЂУРЂЕВДАН – Слава Српске књижевне задруге. Служе свештеници Миле Милијанчевић и Милорад Средојевић. Присутни чланови Управног одбора, запослени службеници и гости.
- КУЋА ЂУРЕ ЈАКШИЋА – БЕОГРАД, 9. мај – представљање књиге: Гојко Ђого, ПУТ ЗА ХУМ. Учесници: Аутор, Драган Хамовић, глумица Наташа Ласица. Модератор Филип Грбић.
- СКЗ, 11. мај – представљање књиге: Александар Лома, И НА НЕБУ И НА ЗЕМЉИ. Учесници: Аутор и Љубинко Раденковић, глумица Наташа Ласица.
- ВАЉЕВСКА ГИМНАЗИЈА, 16. мај – представљање учесника Омладинског конкурса „Десанка Максимовић“. Учесници: аутори и финалисти Конкурса, Драган Лакићевић, Милена Милисављевић.
- СКЗ, 17. мај – Уручење Награде „Димитрије Богдановић“ Научног удружења за развој српских студија, Нови Сад – Милу Ломпару и Немању Девићу. Уводна реч: Борис Булатовић. Реч жирија: Јана Алексић.
- ЈАВНА УСТАНОВА ЗАХУМЉЕ, НИКШИЋ, 19. мај – представљање Српске књижевне задруге у Матици српској – Друштво чланова у Црној Гори. Учесници: Александар Поповић, Душко Бабић, Драган Лакићевић. Домаћин Драго Перовић.
- СКЗ, 25. мај представљање књиге: Здравко Мировчић, КЊИГА ЛИШЋА. Учесници: Аутор, Душко Бабић, Јован Пејчић.
- БЕЛИ ДВОР БЕОГРАД, 29. мај – музичко-поетски рецитал „Вече поезије и музике“, посвећено поезији Матије Бећковића, академика и члана Крунског савета, у књизи НАЈНАЈНИЈА. Учесници: глумац Небојша Дугалић и Краљевски гудачи Светог Ђорђа: кратки комади Вивалдија, Шуберта, Дворжака, Сарасатеа и Канара. Гудачки секстет: Иван Симеуновић, Владимир Васиљевић, Ивана Мандић, Тијана Стојиљковић, Душан Стојановић, Урош Николић.
- ЗАДУЖБИНА ИЛИЈЕ М. КОЛАРЦА, 31. мај – представљање књиге: Марко Паовица: СА ПЕСНИЦИМА. Учесници: Радивоје Микић, Александра Жежељ Коцић. Гостујући песници: Матија Бећковић, Гојко Ђого, Мирко Магарашевић, Братислав Милановић, Злата Коцић.
- ЉУБОСТИЊА, 14. јун – додела награде „Јефимин вез“ песничкој књизи *Плава медуза* Братислава Милановића – 114. Коло. Образложење жирија: Јован Пејчић.
- ВУКОВА ЗАДУЖБИНА, 28. јун – традиционални ВИДОВДАНСКИ РЕЦИТАЛ, посвећен Слободану Ракитићу (10 година од смрти песника). Беседа о песнику и косовском завету: Марија Јефтимијевић Михајловић. Учествују: свештеник Милорад Средојевић, глумица: Јана Саламадић и Наташа Ласица.
- НАРОДНИ МУЗЕЈ АРАНЂЕЛОВАЦ, 30. август – уручење награде „Данко Поповић“ Драгану Хамовићу за роман РОД ОРАХА.
- ВУКОВА ЗАДУЖБИНА, 30. август – додела награде „Гроздана Олујић“ Александру Танурићу. Учесници: Добитник, Зорана Опачић, Јелена Панић Мараш, Александар Лешић.
- ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА НОВИ САД, 12. септембар – представљање књиге: Мило Ломпар: ОПРОШТАЈ СА ИНТЕЛЕКТУАЛЦЕМ. Учесници: Аутор, Душко Бабић, модератор Весна Живковић.
- ЗАДУЖБИНА ИЛИЈЕ М. КОЛАРЦА, 14. септембар – представљање књиге: Драган Лакићевић,

- ПЛАЧЕМ У ТАМИ. Учесници: Александра Жежељ Коцић, Марија Јефтимијевић Михајловић, Маја Стокин, глумица Наташа Ласица.
- СТУДЕНТСКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР, 21. септембар – представљање књиге: Драган Хамовић, РОД ОРАХА. Учесници: Аутор, Радивоје Микић и Мило Ломпар. Модератор Весна Капор.
- БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА, 27. септембар – представљање књиге: Салих Селимовић, ЗНАМЕНИТИ СРБИ ИСЛАМСКЕ ВЕРОИСПОВЕСТИ. Учесници: Аутор, Дарко Танасковић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 21. септембар – представљање нових књига Матије Бећковића: ПОЕМЕ – ДРУГА КЊИГА и НАЂЕРТАНИЈЕ. Учесници: Аутор, Милета Аћимовић Ивков, Радивоје Микић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 28. септембар – представљање књиге: Салих Селимовић, ЗНАМЕНИТИ СРБИ ИСЛАМСКЕ ВЕРОИСПОВЕСТИ. Учесници Аутор и Драган Лакићевић.
- КУЛТУРНИ ЦЕНТАР ЧУКАРИЦА, 2. октобар – Портрет Матије Бећковића и књиге ПОЕМЕ, друга књига. Учесници: Песник и Милета Аћимовић Ивков.
- УДРУЖЕЊЕ КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, 3. октобар – представљање књиге: Ранко Крстајић, ГОСПОДАР СРЕЂЕ. Учесници: Аутор, Марко Недић и Александра Жежељ Коцић.
- СКЗ, 5. октобар – Завршна манифестација БЕСКРАЈНО ПЛАВО КОЛО 2022/2023 – литерарни конкурс Српске књижевне задруге. Учесници: Душко Бабић, Драган Лакићевић, Марија Јефтимијевић Михајловић, Милош Ковић, Валентина Вукмировић и етно-певач Александра Ђорђевић, као и награђени ученици: Јована Данчетовић – Звечан, Амела Ромчевић – Нова Варош, Лука Максимовић – Београд, Милица Радуловић – Херцег Нови, Јована Глицић – Ниш, Станко Вићановић – Београд.
- ЛОЗНИЦА, 9. октобар – представљање књиге: Тихомир Р. Ђорђевић, ПРИРОДА У ВЕРОВАЊУ И ПРЕДАЊУ НАШЕГ НАРОДА. Учесници: Бранко Златковић и Душко Бабић.
- СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ, 10. октобар – представљање књиге: Александар Лома: И НА НЕБУ И НА ЗЕМЉИ.
- СКЗ, 12. октобар – представљање књига: Матија Бећковић, ПОЕМЕ ДРУГА КЊИГА и НАЂЕРТАНИЈЕ. Учесници: Аутор, Радивоје Микић и глумица Наташа Ласица.
- БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА, 13. октобар – представљање књиге: Ђорђо Сладоје, РИБА ЗВАНА ГАОВИЦА. Учесници: Аутор, Братислав Милановић, Слађана Илић, глумица Јана Саламадић.
- СКЗ, 16. октобар – уручење награде „Григорије Божовић“ Драгану Хамовићу за роман РОД ОРАХА. Учесници: Андријана Живановић, Милена Парлић, Драгиша Бојовић, Милета Аћимовић Ивков, Драган Хамовић.
- БИБЛИОТЕКА ГРАДА БЕОГРАДА, 17. октобар – представљање књиге: Љубомир Симоновић, ЧИТАЊЕ СЛИКА. Учесници: Мрђан Бајић, Милета Аћимовић Ивков, глумац Никола Угриновић.
- БЕОГРАДСКИ САЈАМ КЊИГА, 24. октобар – представљање књиге: Ђорђо Сладоје, РИБА ЗВАНА ГАОВИЦА. Учесници: Аутор, Драган Лакићевић и Душко Бабић.
- СКЗ, 2. новембар – представљање књиге: Ранко Крстајић, ГОСПОДАР СРЕЂЕ. Учесници: Аутор, Маја Стокин, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 9. новембар – представљање књиге: Данило Трећи (Бањски), САБРАНА ДЕЛА – превела и приредила Ксенија Миловановић. Учествују: Ауторка, Томислав Јовановић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 16. новембар – представљање књиге: Милош Кордић, ГРЛО У РЕБРИМА. Учесници: Аутор, Марија Јефтимијевић Михајловић, глумица Јана Саламадић.
- ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА НОВИ САД, 17. новембар – представљање књиге: Ђорђо Сладоје, КЊИГА ЗВАНА ГАОВИЦА. Учесници: Аутор, Душко Бабић, Драган Лакићевић.
- СКЗ, 23. новембар – представљање књиге: Стеван Раичковић, ЈЕДАН МОГУЋИ ЖИВОТ – ФАСЦИКЛЕ. Учесници: Милош Раичковић, Мирослав Максимовић, глумица Наташа Ласица.
- СКЗ, 30. новембар – представљање књиге: Душко Бабић, ЗАВЕТИ И ПРЕИСПИТИВАЊА. Учествују: Аутор, Мило Ломпар, Душко Певуља.

*Програме СКЗ на београдским трибинама редовно су подржавале и трајиле уледне школе: Земунска гимназија (професор књижевности Валентина Вукмировић Стефановић), Десета гимназија (Кристина Павловић Рајић), Карловачка гимназија (Маја Стокин), Ваљевска гимназија (Милена Милисављевић), Филолошка гимназија (Лела Росић) са својим ученицима.*

IX

ПОСЛОВИ И ДАНИ СКЗ – ИЗБОР ФОТОГРАФИЈА



*Б. Баћовић, Љ. Вернер, Д. Бабић, Д. Певуља, М. Ломјар*



*Р. Микић, М. Паовица*



*М. Ковачевић, Д. Лакићевић, Д. Бабић, Р. Бојичић*



*М. Јефшимијевић Михајловић, С. Гароња*



*Н. Ласица, Ј. Саламадић, С. Шешковић, Д. Ранчић*



*М. Рагоичић, Ј. Алексић, Г. Ђилас*



*Ђурђевдан – Слава СКЗ*



*Д. Хамовић, Г. Ђојо, Н. Ласица*



*Српско народно вијеће из Зајреба у СКЗ*



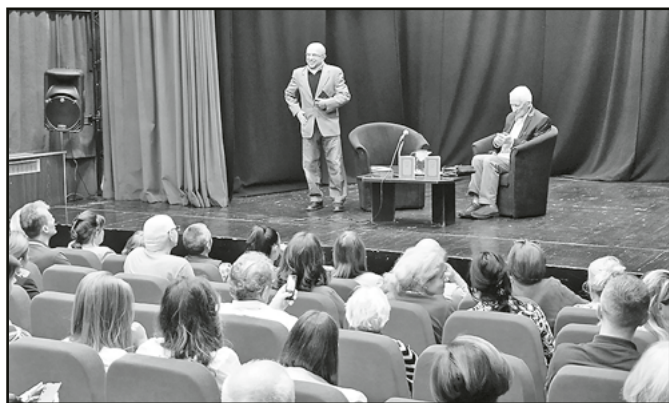
*М. Ломџар и Н. Девић са Најрадом „Дим. Бојдановић“*



*Представљање књије З. Миовчића*



*Представљање књије С. Селимовића*



*М. Аћимовић Ивков и М. Бећковић*



*Добитници најрада „Бескрајно Плаво Коло 2022/2023“*

## ПЕСМА И ПЕСНИК

Као што у недељу летњу, тиху  
У кошници сложено зује пчеле,  
Тако речи, кад се нађу у стиху,  
Пропевају, срећне што су се среле.

Понека, заведена кривом путањом,  
Тавори по страни, сама и пуста,  
У очекивању сродне душе, да са њом  
Подели сећања и искуства.

Опијен вишегласним брујем и зујем  
У облацима кућу кућим,  
И уз помоћ рима повезујем  
Видљиво с невидљивим а могућим.

Једнолико брујање уху прија,  
Док се речи роје, двоје и троје,  
Дарујући шта која има, па и ја,  
Убацам, успут, понешто своје.

У слуху једвачујно, мало звоно  
Призива речи стиху прикладне,  
Пишем и бришем, а песма је оно  
Што напослетку само испадне:

Песма и песник, док сањају,  
Једно другом живот поклањају.

*Милован Данојлић*

## ПОКРОВИТЕЉИ И ПРИЈАТЕЉИ СКЗ 2022/2023.

АЛЕКСАНДАР ВУЧИЋ, ПРЕДСЕДНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ  
МИНИСТАРСТВО ЗА КУЛТУРУ И ИНФОРМИСАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ  
НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ • Јоргованка Табаковић  
ЦЕНТАР ЗА СРПСКЕ СТУДИЈЕ – БАЊАЛУКА  
УДРУЖЕЊЕ ВАЉЕВСКИ ГИМНАЗИЈАЛЦИ  
ФОНДАЦИЈА „ГРОЗДАНА ОЛУЈИЋ“  
ПРИВРЕДНИ САВЕТНИК • Ратомир Ћировић  
ФОНДАЦИЈА „ХИЛДЕРГАРД – ХИЛИ КЕСЛЕР“, ХАНОВЕР • др Љиљана Вернер  
ФОНДАЦИЈА „САЊА МИЛЕНКОВИЋ“  
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА КУЛТУРУ И ЈАВНО ИНФОРМИСАЊЕ  
И ОДНОСЕ СА ВЕРСКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА (АП ВОЈВОДИНА)  
КЕРАМИКА ЈОВАНОВИЋ доо, Зрењанин – Петроград  
МИОДРАГ МИЛОЈКОВИЋ МИША (САД)  
ВЕРА ПЕРИЋ (БЕОГРАД)



### СИВКАСТОПЛАВИЧАСТЕ КОРИЦЕ

Чини ми се: где год да сам у нас путовао и у било какву да сам српску кућу зашао,  
у којој би се задесила макар покоја књига, у мене је – из скупочених ормана или  
убогих креденаца рођачки пиљила и бар понека, намах препознатљива, књига  
у сивкастоплавичастим корицама славне Српске књижевне задруге,  
из њеног још славнијег Кола.

**Стеван Раичковић**

28. април 2004.

*Узгарја*, Београд, 2007.